

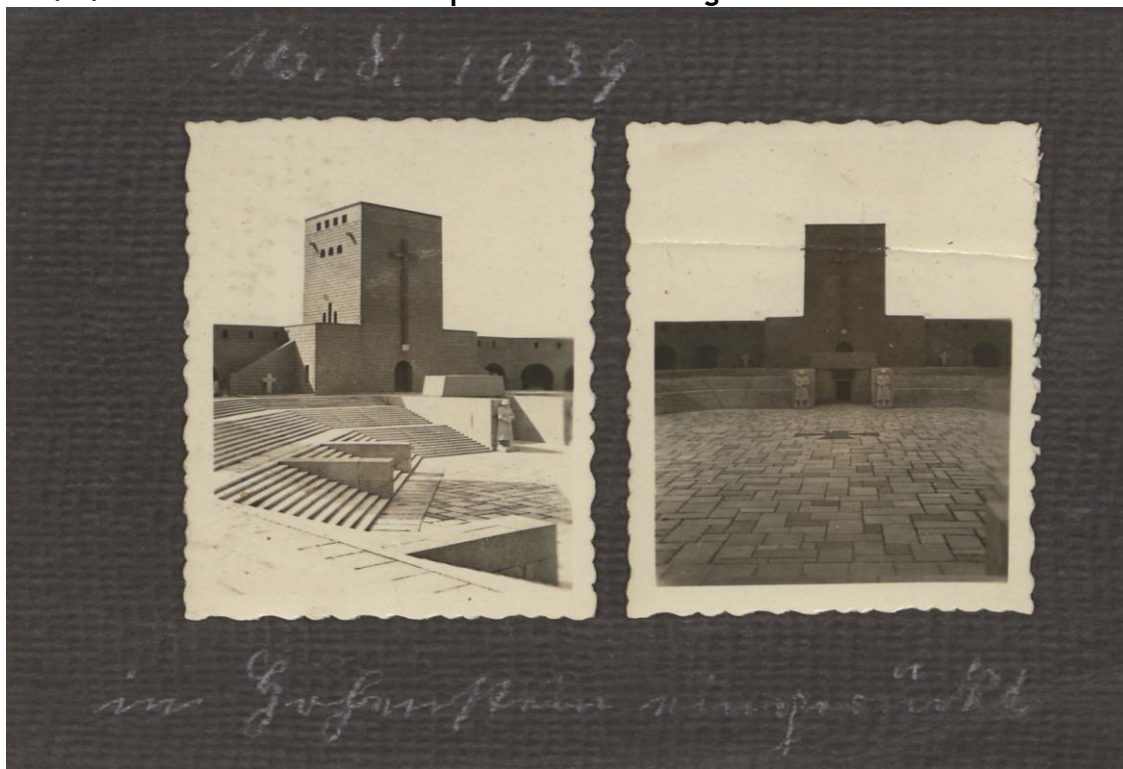
Album żołnierza niemieckiego

Autor: Bogumił Rudawski (IZ)

Przechowywany w zbiorach Instytutu Zachodniego album nieznanego żołnierza *Wehrmachtu* zawiera 76 podpisanych czarno-białych fotografii. Zbiór rozpoczyna się zdjęciami z 18 sierpnia 1939 r., a ostatnie fotografie wykonane zostały prawdopodobnie w 1940 r. Autor nadał albumowi tytuł „Wojna 18 dni oraz dni kolejne” (*Der Krieg der 18 Tage und dazu noch einige Tage*). Przejęte z propagandy niemieckiej określenie „wojna 18-dni” odnosiło się do ataku armii niemieckiej na Polskę w 1939 r. i kampanii wrześniowej.

Album otwierają dwie fotografie pomnika Hindenburga w Olsztynku (Hohenstein) w Prusach Wschodnich.

Fot. 1. Pierwsza karta albumu - pomnik Hindenburga

Źródło: I.Z.Dok. IV-163.

Wybudowany w latach dwudziestych XX w. pomnik-mauzoleum był świadectwem niemieckiego zwycięstwa pod Tannenbergiem w 1914 r. oraz upamiętniał żołnierzy niemieckich poległych w I wojnie światowej. W 1934 r. pochowano tam marszałka Paula von Hindenburga, dowódcę wojsk niemieckich w tej bitwie oraz późniejszego prezydenta Republiki Weimarskiej i III Rzeszy. Od tego momentu monumentalny pomnik stał się celem licznych wycieczek oraz politycznych manifestacji narodowych socjalistów. Jak się wydaje, miał on również niemałe znaczenie dla autora albumu, a przynajmniej wzbudził jego zaciekawienie.

Następnie w albumie zamieszczono ponad 20 fotografii przedstawiających żołnierzy niemieckich zgrupowanych w sierpniu 1939 r. w Prusach Wschodnich. Widzimy żołnierzy zarówno podczas ćwiczeń wojskowych, jak i w czasie wolnym. Sekcję tę zamykają zdjęcia wojsk opuszczających miejscowość Gąbiń (Gumbinnen, dziś Gusiew w Obwodzie Kaliningradzkim) i maszerujących w kierunku Polski.

Fot. 2. Prusy Wschodnie. Żołnierze podczas odpoczynku

Źródło: I.Z.Dok. IV-163.

Fot. 3. Wymarsz w kierunku Polski

Źródło: I.Z.Dok. IV-163.

Fot. 4. Fotografia z podpisem „Po przekroczeniu”; obok data - 1.09.39.

Źródło: I.Z.Dok. IV-163.

W albumie znajdziemy niewiele fotografii dotyczących bezpośrednio walk polsko-niemieckich. Wyjątek stanowią dwa zdjęcia prawdopodobnie ukazujące pole bitwy pod Mławą, na których widzimy żołnierzy niemieckich pozujących przy bombie lotniczej.

Fot. 5. Żołnierz nad bombą

Źródło: I.Z.Dok. IV-163.

Kolejne fotografie przedstawiają różne miejsca stacjonowania autora albumu, jego - jak podpowiadają fotografie i ich opisy - „przygody” w okupowanej Polsce. Wśród miejscowości, które zostały przez niego uwiecznione, znalazły się m.in.: Działdowo, Kwidzyń, Warszawa i Sanok. W tym ostatnim mieście szczególnie chętnie fotografował Żydów. Całkiem możliwe, że na jednym ze zdjęć z tej serii widnieje on sam.

Wykonane przez żołnierza zdjęcia koncentrują się wokół trzech tematów.

Fot. 5. Sanok. Prawdopodobnie autor albumu

Źródło: I.Z.Dok. IV-163.

Pierwszy z nich to ujęcia polskich miejscowości - ulic, budynków, wojennych zniszczeń i sporadycznie ludności cywilnej. Druga grupa zdjęć przedstawia codzienne życie żołnierzy niemieckich na froncie - np. wspólne posiłki oraz czyszczenie sprzętu wojskowego. Do ostatniej tematycznie grupy można zaliczyć te fotografie, które przedstawiają niecodzienne dla autora wydarzenia. Wśród nich można odnaleźć przykładowo kilka zdjęć wykołonego pociągu pancernego.

Fot. 6. „Przy wozie na obornik”

Źródło: I.Z.Dok. IV-163.

Fot. 7. „Żywienie we własnym zakresie”

Źródło: I.Z.Dok. IV-163.

Fot. 8. Wykolejony pociąg pancerny

Źródło: I.Z.Dok. IV-163.

Fot. 9. Warszawa

Źródło: I.Z.Dok. IV-163.

Poza zdjęciami z Prus Wschodnich fotografie nie są ułożone chronologicznie. Ponadto autor wprowadził dwa systemy numeracji, co bywa również mylące.

Przechowywany w Instytucie Zachodnim album jest cennym dokumentem z okresu II wojny światowej. Zresztą jest on jednym z wielu tego typu źródeł historycznych, które ukazują II wojnę światową z perspektywy niemieckiego żołnierza. Warto wspomnieć, iż w Archiwum II Wojny Światowej IZ znajdują się jeszcze dwa inne tego typu zbiory fotografii. Jeden z nich to album z urlopu żołnierza niemieckiego w Zakopanem i Tatrach. Drugi pochodzi z okresu kampanii niemieckiej przeciwko ZSRR.

Bogumił Rudawski - dr, pracownik Instytutu Zachodniego, historyk, zajmuje się dziejami okupacji niemieckiej w Polsce i II wojną światową.